

Η Περιβαλλοντική Συμπεριφορά των Ελληνικών Εταιριών Μεταποίησης

Βαή Πασχαλία, Καρακώστα Αθηνά,
Ουργανζόγλου Ελισάβετ, Στρουμπή Γεωργία

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Επιστημών της Διοίκησης
ΠΜΣ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων
mba08008@ba.aegean.gr

Περίληψη

Η διάσταση της περιβαλλοντικής μόλυνσης στη σύγχρονη βιομηχανική πρακτική συνδυάζεται με ένα σύνολο υποχρεώσεων που οφείλουν να αναλαμβάνουν οι βιομηχανίες. Το σύνολο των υποχρεώσεων αυτών καλείται εταιρική κοινωνική ευθύνη (corporate social responsibility - csr). Στα πλαίσια της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων αναπτύσσεται και η ευθύνη αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

Η εργασία στοχεύει στη διερεύνηση της ύπαρξης ή μη, στατιστικά σημαντικών, συσχετίσεων που είναι δυνατόν να υφίστανται στα πλαίσια των επιχειρήσεων και αφορούν μεταβλητές περιβαλλοντικών διαστάσεων και συμπεριφορών. Οι μεταβλητές που εξετάζονται είναι οι διαστάσεις και οι παράγοντες που οφείλει να ελέγχει ένα σύστημα προστασίας περιβάλλοντος, οι αιτίες που οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να προκαλούν περιβαλλοντική μόλυνση και οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα σύμφωνα με τις απόψεις των ελληνικών εταιριών μεταποίησης. Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, που πραγματοποιήθηκε σε μεταποιητικές βιομηχανίες - βιοτεχνίες, δείχνουν ότι διαμορφώνεται ένα συγκροτημένο σύστημα εξαρτήσεων μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών.

Λέξεις κλειδιά: εταιρική κοινωνική ευθύνη, επιχειρηματική περιβαλλοντολογική συμπεριφορά, μόλυνση περιβάλλοντος, σύστημα προστασίας περιβάλλοντος, φορείς περιβαλλοντολογικής ευθύνης, παράγοντες ρύπανσης

JEL Classification Code: Q520

Εισαγωγή

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, οι μεγάλες επιχειρήσεις καλούνται να διατυπώσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές που σχετίζονται με θέματα της οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής ευθύνης και περιβαλλοντικής ευαισθησίας (Commission of the European Communities, 2001). Η εταιρική κοινωνική ευθύνη συνδέεται άμεσα με την αειφόρο ανάπτυξη και οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να ενσωματώσουν τον περιβαλλοντικό και κοινωνικό παράγοντα στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες (Commission of the European Communities, 2002).

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι βασικοί στόχοι μιας επιχειρηματικής μονάδας είναι η δημιουργία αξίας, παράγοντας αγαθά και προσφέροντας υπηρεσίες, καθώς και η μεγιστοποίηση του κέρδους, ικανοποιώντας έτσι τα συμφέροντα των ιδιοκτητών αλλά και των μετόχων. Αυτή η ιδεολογία ίσχυε πράγματι παλαιότερα, όπου η λειτουργία μιας επιχείρησης κρίνονταν κυρίως από τα συμφέροντα των μετόχων. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται ότι οι κερδοφόρες επιχειρήσεις προάγουν παράλληλα με το επιχειρηματικό κέρδος και το κοινωνικό συμφέρον. Η κοινωνία,

ολόένα και περισσότερο, απαιτεί την ύπαρξη έγκυρης πληροφόρησης, ευθύνης, αμεροληψίας, αξιοπιστίας και διαφάνειας από την πλευρά των επιχειρήσεων, ακολουθώντας πιστά κανόνες ηθικής και κώδικες δεοντολογίας.

Το νέο πλαίσιο κανόνων της εταιρικής στάσης που πρέπει να υιοθετήσουν οι σύγχρονες επιχειρήσεις απέναντι στο περιβάλλον κινείται γύρω από τους εξής άξονες: νομιμότητα, διακυβέρνηση, ισότητα, περιβάλλον, εργασία, σχέσεις με δημόσιους φορείς. Σε κάθε έναν από τους παραπάνω άξονες περιέχεται η έννοια της ηθικής. Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί μία νέα οικολογική ηθική στον κόσμο των επιχειρήσεων, η οποία επαναπροσδιορίζει τη σχέση μεταξύ του ανθρώπινου παράγοντα και της φύσης, προωθώντας πιο ήπιες μορφές εκμετάλλευσης (Wilson, 2000).

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει σημαντική ενημέρωση για τα γενικά περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως αυτό της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη, της «τρύπας» του όζοντος και της αύξησης της μόλυνσης του περιβάλλοντος (Chavan 2005). Με οδηγό τη δυσμενή εικόνα που είχαν στην κοινή γνώμη διάφορα περιβαλλοντικά ατυχήματα, οι εμπλεκόμενοι φορείς συνειδητοποίησαν την ανάγκη για λήψη στρατηγικών μέτρων (Avila, Whitehead 1993), ώστε να ανατραπεί το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί σε βάρος των χημικών βιομηχανιών και ενεργειακών (πετρελαϊκών) κολοσσών. Η κατάσταση αυτή οδήγησε στη διαμόρφωση του **Συστήματος Διαχείρισης του Περιβάλλοντος (Environmental Management System)** (Schmidheiny 1992), το οποίο αποτελείται από πολύπλοκες διαδικασίες και τεχνικές διοίκησης περιβαλλοντικών ζητημάτων (Morrow, Rondinelli 2002).

Η εργασία αυτή ενδιαφέρεται να ανιχνεύσει το μέγεθος της συνειδητοποίησης των υποχρεώσεων που έχουν οι ελληνικές βιομηχανίες μεταποίησης στο παραπάνω θέμα της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Σκοπός της έρευνας μας είναι ο εντοπισμός των παραγόντων που οδηγούν τις επιχειρήσεις στην ανάληψη των ευθυνών τους σε σχέση με το περιβάλλον. Στις προθέσεις μας είναι να καταγράψουμε ποιους παράγοντες και ποιες διαστάσεις πιστεύουν οι ελληνικές επιχειρήσεις μεταποίησης ότι οφείλει να ελέγχει ένα σύστημα προστασίας του περιβάλλοντος. Επιπλέον, στα πλαίσια του ενδιαφέροντος μας είναι η εξέταση των κύριων λόγων που οι εταιρίες εξακολουθούν να προκαλούν περιβαλλοντολογική ρύπανση, καθώς και των φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Η δομή που ακολουθείται στο άρθρο αυτό είναι η εξής. Αρχικά πραγματοποιείται μια σύντομη ανασκόπηση όσον αφορά στην περιβαλλοντική συμπεριφορά των ελληνικών εταιριών. Αμέσως μετά παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην παρούσα έρευνα. Στη συνέχεια ακολουθεί η περιγραφή των χαρακτηριστικών του δείγματος και η παρουσίαση της στατιστικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα τα οποία εξάγονται από την έρευνα αυτή.

Η Περιβαλλοντική Συμπεριφορά των Ελληνικών Εταιριών

Η Ελλάδα όλο και πιο πιεστικά αναγκάζεται, υπό τη καθοδήγηση των κοινοτικών οδηγιών, να προστατέψει περισσότερο αποτελεσματικά το περιβάλλον από τη συνεχή εκπομπή ρύπων που προέρχεται κυρίως από τις βιομηχανίες. Οι πιέσεις κατευθύνονται κυρίως προς τις επιχειρήσεις μια και έχει γίνει πλέον συνείδηση ότι οφείλουν να προστατεύσουν το περιβάλλον (McKinsey & Company, 1991).

Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα δεν έχει τύχει ακόμη της δέουσας προσοχής, παρά το γεγονός ότι από το 2005 η χώρα ξεπέρασε τα όρια εκπομπών ρύπων στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο (European Environment Agency, 2007). Πράγματι, πρόσφατες κοινοτικές οδηγίες σε ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας υποχρέωσαν τις ελληνικές επιχειρήσεις έως 31 Μαρτίου 2006 να καταθέσουν έκθεση για τους ρύπους που εκπέμπουν βάση της λειτουργίας των μηχανημάτων παραγωγής των μονάδων τους. Η διαδικασία εκπόνησης και εφαρμογής τέτοιων κοινοτικών οδηγιών εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σχέδιο ελέγχου των ποσοστών εκπομπής ρύπων παγκοσμίως με τέτοιο τρόπο ώστε να επιβραβεύονται οι χώρες που έχουν βιομηχανίες με συνειδητή περιβαλλοντική συμπεριφορά, αλλά και να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους οι χώρες που οι βιομηχανίες τους έχουν περιορισμένη περιβαλλοντική συνείδηση (Hunt, Auster 1990, Ryan 2003).

Οι συγκεκριμένες καταστάσεις διαμορφώνουν ένα νέο κλίμα αναφορικά με τις υποχρεώσεις των ελληνικών βιομηχανιών προς το περιβάλλον. Πράγματι, οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των ελληνικών επιχειρήσεων συνεχώς βελτιώνονται τα τελευταία χρόνια, αν και σαφώς υπολείπονται των ευρωπαϊκών. Σε περιπτώσεις όμως που οι ίδιες οι επιχειρήσεις αδιαφορούν για την εφαρμογή ορθών περιβαλλοντικών πρακτικών, τότε το κράτος οφείλει να παρεμβαίνει με σκοπό τη διαμόρφωση μίας "πράσινης" ελληνικής οικονομίας. Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, πολιτείας και κοινωνίας αποτελεί βασική προϋπόθεση για μια πιο σοβαρή αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων (Πληθάρας, 2007).

Μεθοδολογία και Στατιστικές Τεχνικές

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων πολλαπλής επιλογής, μία μέθοδος που θα μας επιτρέψει να λάβουμε την καταλληλότερη στατιστική ανάλυση. Τα ερωτηματολόγια αυτά αποτελούνται από 22 ερωτήσεις και διανεμήθηκαν σε 103 βιομηχανικές επιχειρήσεις σε όλη την Ελλάδα. Η δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων εκτείνεται σε ποικίλους τομείς, όπως: παραγωγή χαρτιού, επεξεργασία μαρμάρου, μεταποίηση, εμπορία, κ.α. Η δομή του ερωτηματολογίου είναι η ακόλουθη: οι ερωτήσεις ομαδοποιούνται σε 2 κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τα λειτουργικά και ιστορικά στοιχεία των επιχειρήσεων, ενώ η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από ερωτήσεις που εξετάζουν την τρέχουσα εταιρική περιβαλλοντική πολιτική των επιχειρήσεων.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με άμεση επαφή. Ο αναγκαίος χρόνος της συμπλήρωσης ήταν 6 λεπτά. Για την ανάλυση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν εκτός από πίνακες διπλής εισόδου, στατιστικές τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί βασισμένες στον έλεγχο χ^2 . Για τη διεξαγωγή του ελέγχου αυτού, οι παρατηρηθείσες συχνότητες συγκρίνονται με τις αναμενόμενες συχνότητες, που θα ίσχυαν στην περίπτωση μη ύπαρξης συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Για να εφαρμόσουμε τον έλεγχο σε στοιχεία πίνακα διπλής εισόδου με r γραμμές και c στήλες χρησιμοποιούμε την εξίσωση:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{rc} \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

όπου rc είναι ο αριθμός των κελιών στον πίνακα. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ παρατηρηθέντων και αναμενόμενων συχνοτήτων τόσο μεγαλύτερη είναι και η ανεξαρτησία των μεταβλητών.

Εξαιτίας του γεγονότος ότι ο έλεγχος αυτός είναι ευαίσθητος σε αλλαγές χαρακτηριστικών των δειγμάτων, έχουν δημιουργηθεί εναλλακτικοί έλεγχοι που είναι βασισμένοι στον χ^2 έλεγχο και οι τιμές τους κυμαίνονται μεταξύ 0 και 1. Ένας τέτοιος δείκτης είναι ο συντελεστής **V-Cramer**, ο οποίος όσο πλησιάζει την τιμή μηδέν δείχνει ισχυρή συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών. Η γενική εξίσωση δίνεται από το ακόλουθο μαθηματικό τύπο:

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \min(r-1, c-1)}}$$

όπου το n συμβολίζει το σύνολο των συχνοτήτων των σχετικών πινάκων, το \min είναι ο ελάχιστος αριθμός των γραμμών και των στηλών από τους σχετικούς πίνακες και χ^2 είναι η στατιστική τιμή του χ^2 .

Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Με σκοπό αυτήν την έρευνα 103 ερωτηματολόγια χρησιμοποιήθηκαν από τα οποία όλα ολοκληρώθηκαν (πλήρως).

Περιγραφή των Χαρακτηριστικών του Δείγματος

Το δείγμα της έρευνας παρουσιάζει τα παρακάτω χαρακτηριστικά.

Πίνακας 1: Νομική Μορφή Εταιριών

	Συχνότητα	Ποσοστά
Α.Ε.	81	78,6
Ε.Π.Ε.	3	2,9
Ο.Ε	17	16,6
Πολυεθνική	2	1,9
Σύνολο	103	100

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι συχνότητες και τα ποσοστά νομικής μορφής των συμμετεχόντων στην έρευνα εταιριών. Συγκεκριμένα, 78,6% αποτελούν Α.Ε., 16,6% Ο.Ε., 2,9% Ε.Π.Ε. και 1,9% Πολυεθνικές.

Πίνακας 2: Χρόνια Λειτουργίας υπό την ίδια Νομική Μορφή

	Συχνότητα	Ποσοστό
Κάτω από 1 έτος	2	1,9
1-9 έτη	39	37,9
10-19 έτη	35	34,0
20 και άνω	27	26,2
Σύνολο	103	100

Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, 1,9% των επιχειρήσεων λειτουργούν υπό την ίδια νομική μορφή κάτω από ένα έτος, 37,9% ένα έως εννιά έτη, 34% δέκα έως δεκαεννιά έτη και 26,2% είκοσι και άνω.

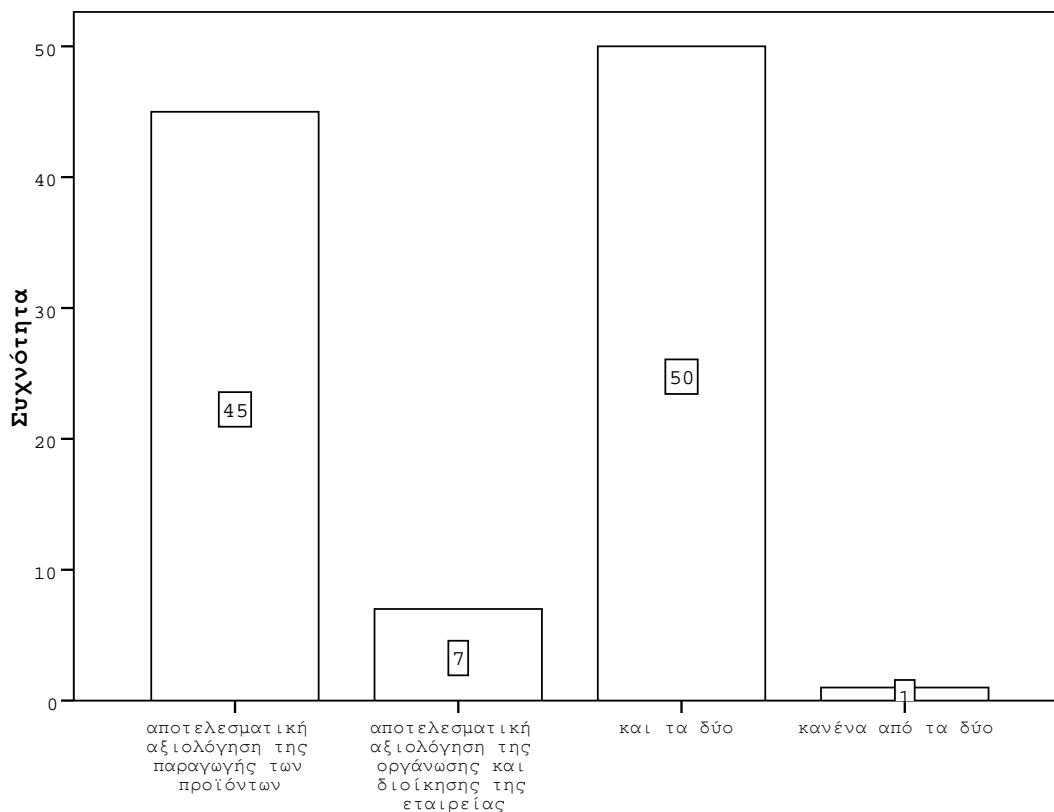
Πίνακας 3: Θέση Εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ιδιοκτήτης	11	10,6
Συνιδιοκτήτης	17	16,5
Διευθύνων σύμβουλος	17	16,5
Διευθυντικό στέλεχος	28	27,2
Στέλεχος	12	11,7
Υπάλληλος	17	16,5
Άλλοι	1	1,0
Σύνολο	103	100

Από τον Πίνακα 3 παρατηρούμε ότι 28 ερωτηθέντες είναι διευθυντικά στελέχη, 17 συνιδιοκτήτες, 17 διευθύνοντες σύμβουλοι, 17 υπάλληλοι, 12 στελέχη, 11 ιδιοκτήτες και 1 κατέχει άλλη θέση.

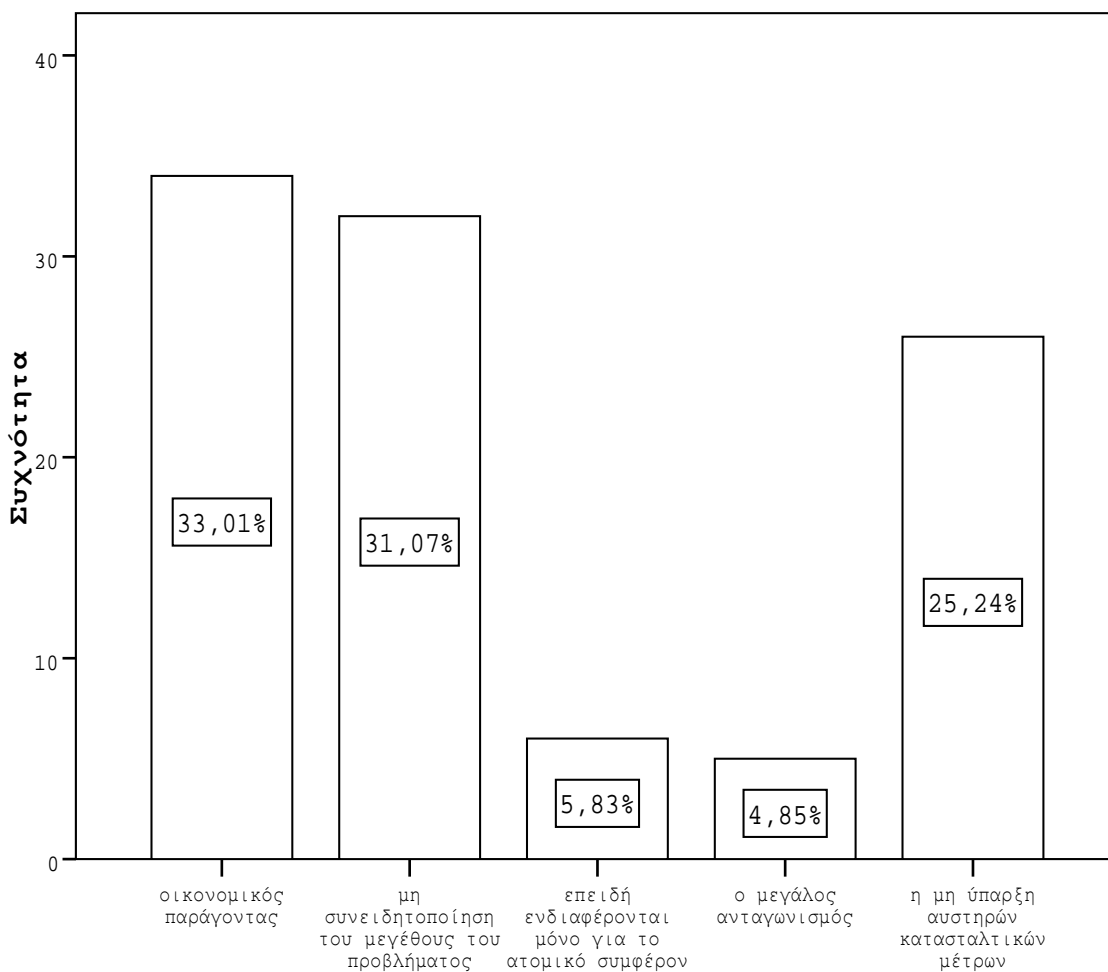
Αποτελέσματα Έρευνας

Τα αποτελέσματα της έρευνας συνοψίζονται στους παρακάτω πίνακες.

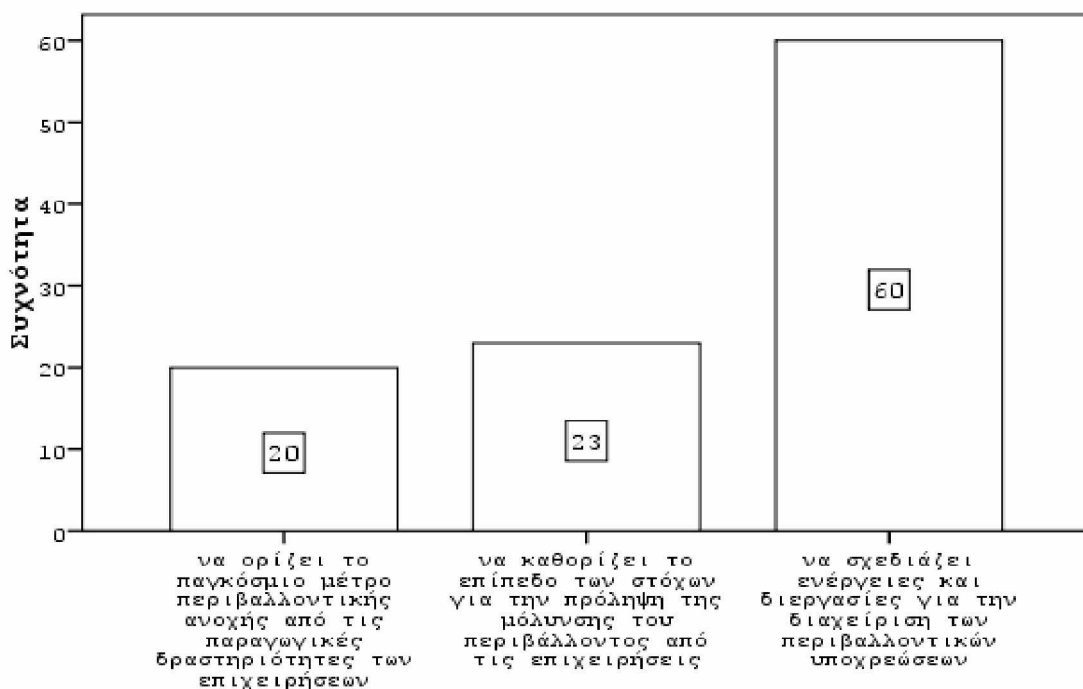
Σχήμα 1: Παράγοντες που οφείλει να ελέγχει ένα σύστημα προστασίας περιβάλλοντος ώστε να υπάρχουν ικανοποιητικά αποτελέσματα

Από τις 103 επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνα αυτή οι 45 θεωρούν ότι ένα σύστημα προστασίας περιβάλλοντος οφείλει να ελέγχει μόνο την παραγωγή των προϊόντων. Οι 7 ότι οφείλει να ελέγχει μόνο την οργάνωση και διοίκηση της εταιρείας, ενώ οι 50 επιχειρήσεις θεωρούν εξίσου σημαντικούς και τους δυο αυτούς παράγοντες.

Σχήμα 2: Ο κύριος λόγος που μια εταιρία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική ρύπανση

Όσον αφορά στον κύριο λόγο που μία εταιρία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική μόλυνση παρατηρούμε από το σχήμα 2 ότι 33% περίπου θεωρεί ως σημαντικότερο τον οικονομικό παράγοντα. Με μικρή απόκλιση, 31,07% θεωρεί σημαντική τη μη συνειδητοποίηση του μεγέθους του προβλήματος, ενώ με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν η μη ύπαρξη αυστηρών κατασταλατικών μέτρων, το ενδιαφέρον μόνο για το ατομικό συμφέρον και τέλος ο μεγάλος ανταγωνισμός.

Σχήμα 3: Διαστάσεις που πιστεύουν οι εταιρείες ότι οφείλει να διασφαλίζει ένα σύστημα προστασίας του περιβάλλοντος

Σύμφωνα με την έρευνα, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (60/103) θεωρεί ότι ένα σύστημα προστασίας περιβάλλοντος οφείλει να διασφαλίζει το σχεδιασμό των ενεργειών και των διεργασιών για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων. Αντίθετα, η μειοψηφία θεωρεί ότι ένα σύστημα πρέπει να ορίζει το παγκόσμιο μέτρο περιβαλλοντικής ανοχής από τις παραγωγικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων καθώς και να καθορίζει το επίπεδο των στόχων για την πρόληψη της μόλυνσης του περιβάλλοντος από τις επιχειρήσεις.

Πίνακας 4: Φορείς που έχουν τη μεγαλύτερη ευθύνη για την προστασία του περιβάλλοντος

	Κυβέρνηση	Ε.Ε.	Παγκόσμιος Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος	Τοπική Αυτοδιοίκηση	Κάθε εταιρία χωριστά
ΟΧΙ	43,7	89,3	86,4	66	75,7
ΝΑΙ	56,3	10,7	13,6	34	24,3
Σύνολο	100	100	100	100	100

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι απόψεις των επιχειρήσεων αναφορικά με τους φορείς που ευθύνονται για την προστασία του περιβάλλοντος. Αξιοσημείωτο είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων θεωρεί υπεύθυνη την κυβέρνηση για την προστασία του περιβάλλοντος. Αντίθετα, το μικρότερο ποσοστό υπευθυνότητας στην προστασία του περιβάλλοντος λαμβάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πίνακας 4: Θέση Εργασίας - Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση

Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση							
Θέση Εργασίας	Οικονομικός παράγοντας	Μη συνειδητοποίηση του μεγέθους του προβλήματος	Ενδιαφέρον μόνο για το ατομικό συμφέρον	Ο μεγάλος ανταγωνισμός	Ανυπαρξία κατασταλτικών μέτρων	Σύνολο	
Ιδιοκτήτης	6	1	0	0	4	11	
Συνιδιοκτήτης	6	5	1	0	5	17	
Διευθύνων σύμβουλος	5	3	3	4	2	17	
Διευθυντικό Στέλεχος	7	15	2	0	4	28	
Στέλεχος	3	4	0	1	4	12	
Υπάλληλος	7	4	0	0	6	17	
Άλλη θέση	0	0	0	0	1	1	
Σύνολο	34	32	6	5	26	103	

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών θέση εργασίας και κύριου λόγου που μια εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντολογική ρύπανση. Διενεργώντας έλεγχο χ^2 ($p= 0,021 < 0,05$) παρατηρούμε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο παραπάνω μεταβλητών.

Πίνακας 5: Νομική Μορφή - Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση

Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση							
Νομική Μορφή	Οικονομικός παράγοντας	Μη συνειδητοποίηση του μεγέθους του προβλήματος	Ενδιαφέρον μόνο για το ατομικό συμφέρον	Ο μεγάλος ανταγωνισμός	Ανυπαρξία κατασταλτικών μέτρων	Σύνολο	
Α.Ε.	27	31	3	3	17	81	
Ε.Π.Ε	0	0	2	0	1	3	
Ο.Ε.	7	1	1	0	8	17	
Πολυεθνική	0	0	0	2	0	2	
Σύνολο	34	32	6	5	26	103	

Ο παραπάνω πίνακας αναφέρεται στη σχέση που υπάρχει μεταξύ της νομικής μορφής των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην έρευνα και των κύριων λόγων που μια εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική μόλυνση. Σύμφωνα με τη τιμή του V -Cramer ($p= 0,000 < 0,05$) καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της νομικής μορφής και των αιτιών που θεωρούν ως σημαντικότερους παράγοντες που μια επιχείρηση συνεχίζει να προκαλεί περιβαλλοντική ρύπανση.

Πίνακας 6: Αγορά Ανάπτυξης - Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση

Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση							
Αγορά Ανάπτυξης	Οικονομικός παράγοντας	Μη συνειδητοποίηση μεγέθους του προβλήματος	Ενδιαφέρον για το ατομικό συμφέρον	Μεγάλος ανταγωνισμός	Ανυπαρξία κατασταλτικών μέτρων	Σύνολο	
Τοπική Αγορά	3	0	2	0	10	15	
Αγορά της Περιφέρειας	9	6	2	0	3	20	
Εθνική Αγορά	12	16	0	3	10	41	
Αγορά των Βαλκανίων	5	2	0	0	1	8	
Ευρωπαϊκή Αγορά	2	6	1	0	2	11	
Άλλες Αγορές	3	2	1	2	0	8	
Σύνολο	34	32	6	5	26	103	

Αξιοπρόσεκτη είναι η συσχέτιση μεταξύ του κύριου λόγου που μια επιχείρηση εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική μόλυνση αναλόγως της αγοράς στην οποία αναπτύσσεται. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε με βάση τον συντελεστή V-Cramer ($p = 0,03 < 0,05$) ο οποίος δηλώνει ότι η συσχέτιση αυτή είναι ιδιαίτερα ισχυρή.

Πίνακας 7: Χρόνια Λειτουργίας υπό την ίδια Νομική Μορφή - Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση

Ο Κύριος Λόγος που μια Εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί Περιβαλλοντολογική Ρύπανση							
Χρόνια λειτουργίας υπό την ίδια νομική μορφή	Οικονομικός παράγοντας	Μη συνειδητοποίηση του μεγέθους του προβλήματος	Ενδιαφέρον μόνο για το ατομικό συμφέρον	Ο μεγάλος ανταγωνισμός	Ανυπαρξία κατασταλτικών μέτρων	Σύνολο	
Κάτω από 1 έτος	0	0	2	0	0	2	
1-9 έτη	12	15	1	0	11	39	
10-19 έτη	9	9	1	5	11	35	
20 και άνω	13	8	2	0	4	27	
Σύνολο	34	32	6	5	26	103	

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών που αφορούν τα χρόνια λειτουργίας υπό την ίδια νομική μορφή και του κύριου λόγου που μια εταιρεία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική ρύπανση. Διενεργώντας έλεγχο χ^2 ($p = 0,00 < 0,05$) παρατηρούμε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο παραπάνω μεταβλητών.

Συμπεράσματα

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε βιομηχανίες και βιοτεχνίες μεταποίησης μας έδειξε τους διάφορους τρόπους προσέγγισης του περιβαλλοντικού προβλήματος από την ελληνική επιχειρηματική πρακτική. Η προσέγγιση αυτή έγινε εξετάζοντας τους κύριους λόγους που οι

εταιρίες εξακολουθούν να μολύνουν το περιβάλλον. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι η συνεχής μόλυνση του περιβάλλοντος από την πλευρά του μεταποιητικού τομέα συνδέεται άμεσα από τη νομική μορφή των επιχειρήσεων και εξαρτάται από τα έτη λειτουργίας υπό την ίδια νομική μορφή, καθώς και από τις αγορές στις οποίες αναπτύσσονται. Συμπερασματικά όσο επεκτείνεται μια εταιρία και δραστηριοποιείται εκτενέστερα εφαρμόζει μια στάση που είναι φιλική προς το περιβάλλον. Αυτό οφείλεται τόσο στη νομοθεσία και τους κρατικούς ελέγχους στις επιχειρήσεις κολοσσούς καθώς και στην επιτακτική ανάγκη όσο πιο γνωστή γίνεται μια εταιρία να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καταναλωτών για της προστασία του περιβάλλοντος προκειμένου η εταιρία να παραμείνει βιώσιμη.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρούν ότι ένα σύστημα προστασίας περιβάλλοντος οφείλει να ελέγχει τόσο την παραγωγή των προϊόντων όσο και την οργάνωση και διοίκηση της εταιρίας, καθώς και να διασφαλίζει το σχεδιασμό των ενεργειών και των διεργασιών για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων. Όσον αφορά στον κύριο λόγο που μία εταιρία εξακολουθεί να προκαλεί περιβαλλοντική μόλυνση οι περισσότεροι θεωρούν κατασταλακτικό τον οικονομικό παράγοντα. Τέλος, από την έρευνα που προηγήθηκε προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις καταδεικνύουν την Κυβέρνηση ως το σημαντικότερο φορέα ευθύνης για την περιβαλλοντική προστασία, με την Τοπική Αυτοδιοίκηση να ακολουθεί εν συνεχεία.

Βιβλιογραφία

Αγγλική Βιβλιογραφία

- Alexopoulos, A. and Konstantopoulos, N., 2008 "Greek industries' responsibilities concerning the environment protection", *Imperial College Press*.
- Avila, J. and Whitehead, B., 1993, "What is environmental strategy?", *McKinsey Quarterly*, 4, 53-68.
- Commission of the European Communities, 2002, "Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development", Brussels 2002.
- Commission of the European Communities, Green Paper 2001, "Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility", Belgium 2001.
- Chavan, M., 2005, "An appraisal of environment management systems. A competitive advantage for small businesses", *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 16(5), 444-463.
- European Environment Agency, Technical Report No7/2007, May 2007.
- Hunt, C. and Auster, E., 1990, "Proactive environmental management: avoiding the toxic trap", *Sloan Management Review*, 31(2), 7-18.
- McKinsey & Company, 1991, "The Corporate Response to the Environmental Challenge", McKinsey & Company, Amsterdam.
- Morrow, D. and Rondinelli, D., 2002, "Adopting corporate environmental management systems: motivation and results of ISO 14001 and EMAS certification", *European Management Journal*, 20(2), 159-171.
- Schmidheiny, S., 1992, *Changing Course*, MIT Press, Cambridge, MA.
- Wilson, I., 2000, "The new rules: ethics, social responsibility and strategy", *Strategy and Leadership*, 28(3), 12-16.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξόπουλος, Α., Ζήμερας Σ. και Κωνσταντόπουλος, Ν., 2006, "Συστήματα Διαχείρισης των Περιβαλλοντικών Κινδύνων στις Ελληνικές Βιομηχανίες Μεταποίησης", 2^ο Εθνικό Συνέδριο Ε.Ε.Σ.Μ.
- Πληθάρας, Α., 2007, "Προς μια βιώσιμη και πράσινη ελληνική οικονομία", Δημοσίευση στην ιστοσελίδα www.enthesis.net